

דולרים עפים ברוח

רק מעט ידוע בישראל על רוחב הכיס שמגלה חברת "אל על" בביזבוזו כספים בחוץ-לארץ. כבר נאמר לא אחת, כי עלות החזקת מישרדי "אל על" בחוץ-לארץ עולה יותר מאשר משכורות הטייסים. השאלה היא, מדוע חברה המסובסדת על-ידי משלם המסים הישראלי חייבת להמשיך בהחזקת מישרד כגון זה שיש ל"אל על" בשטוקהולם? מישרד שלא נוצר אלא כדי לספק תעסוקה לפקיד בכיר, וזאת במחיר של 1.5-2 מיליון דולר לשנה. במונחים של כסף ישראלי, פירושה של היצאה זו הוא תשלום משכורות בסך 50 מיליון ל"ל לפחות.

ל"אל על" קו טיסה לקופנהאגן. קו זה יכול היה להוכיח את עצמו כרווחי, אילו לא היה המישרד בשטוקהולם מוטל על עלות הקו באבן-ריחים. קיומו של מישרד שטוקהולם, החסר כל תעסוקה של ממש, למרות הוואר, "מישרד ראשי" הריהי בדיחה חלמאית, שעולה כספים מרובים.

כל העבודות הקשורות לתיפעול הקו קופנהאגן - תל-אביב מבוזעות על-ידי עובדי מישרד, "אל על" בוקפני

האגן, אולם האיש היושב במישרד זה והנושא בתואר "מנהל מסחרי" כפוף למרותו של פקיד בכיר נוסף, מר ואגנהיים, הנושא בתואר "מנהל כללי". תפקידו היחיד של ואגנהיים הוא לפקח על עבודתו של מישרד קופנהאגן; משמע: כל הניירת הקשורה לטיסות, "אל על" חייבת לעבור תחילה לשטוקהולם, ורק לאחר אישורה על-ידי המנהל הכללי מוחזרת הניירת לקופנהאגן.

לצורך פיקוח קיים, כידוע, מישרד ראשי בישראל, ולעבודת החלם הנעשית בשטוקהולם יש מטרה אחת ויחידה: לבזבז את כספי "אל על" לשם קיומו של מישרד ראשוני שאין לו תפקיד של ממש.

כבר בשנת 1974 המליץ המבקר הפנימי של "אל על" על חיסולו של מישרד, "אל על" בשטוקהולם. אך לחצם של עובדי הצמרת של החברה מנע סגירת המישרד, וזאת מחשש שהדבר ישמש תקדים לסגירתם של עוד תחריס מישרדים ברחבי העולם, שאין להם תפקיד (ולא קו טיסה), ושכל קיומם בא לצורך מתן מישרת-חול'ל לפקיד בכיר.

כדי להבהיר הדברים יש להוסיף, כי "אל על" אינה מוכרת במישרין כרטיסים לנוסעיה. בהתאם לחוקת

יאט"א היא חייבת למכור רק באמצעות סוכני נסיעות מורשים. משמע: אפילו כרטיסי-טיסה אין המישרד ב"שטוקהולם יכול למכור.

פרשת מישרד, "אל על" בשטוקהולם זכתה השנה לפירסום, ב"הארץ" וב"על המישרד". נוכח המצוקה הכספית של "אל על" מן הראוי היה להסב את תשומת-ליבו של שר התחבורה לפרשה מוזרה זו.

מאחר ואין ל"אל על" קו טיסה לשטוקהולם, ואין כל כוונה לפתוח קו כזה בעתיד הקרוב או הרחוק, מן הראוי היה למליץ על חיסולו המיידי של המישרד ולהעביר את תפקידיו או למישרד הראשי בתל-אביב או למישרד העושה את המלאכה הממשית בקופנהאגן. את משרות המנהל הכללי והמנהל המסחרי יש לאחד אין צורך בשני מלכים, שאחד עושה את המלאכה והשני תופר את בגדי המלך ועושה רושם כאילו שיש הצדקה לקיומו.

את מיליוני הדולרים ניתן לנצל בצורה יעילה יותר, תחת תשלום שכר-דירה למישרד מפואר במרכז העיר ותשלום משכורות בהתאם לרמה הנהוגה בשוודיה, שהיא גבוהה יותר מזו הנהוגה במערב-גרמניה ובארצות-הברית.

בוזי זהבי, שטוקהולם

טוהר הוויכוח (והנשק)

בפרום "העולם הזה" (2201) נתפרסמו תגובותיהם של מר גנות ומר קוקס על מיכתבנו הגלוי לפרופ' אפרים אורבך ("העולם הזה" 2199) אפשר שתמצאי תיות מיכתבנו גרמה לאי הבנות. נבהיר ונענה להשגות: מיכתבנו הופנה לאישור ולא למיפוטן. מטרת מאמ'רנו לא באה להציגו כאינסטנציה מישפטית המזכה את פינטו או מרשיעה צד אחר. פנינו לאישורו ש"הטיח מלים פוגעות ומבזות ברמטכ"ל (כסמכות צבאית-שיפוטית) מתוך נקודת מוצא מוסרית. ראינו חובה לעצמנו להתייחס לנקודת מוצא זו. פתחנו מאמרנו: "כמי שהיו תלמידיו... אנו מקווים שישמע גם קולנו". לא פטלנו השמעת עמדה אחרת. ביקשנו שיותר לנו להציג את האמת והצדק גם מנקודת הראות שלנו.

(א) טיעונו הממקד בשאלת המוסר הכפול של פרופ' אורבך וחבריו: מדוע לא נקטו אותה לשון חריפה כלפי בית-הדין לעירעורים, שמצא לנכון להפחית מ"עונשו של פינטו, ועשו כן רק כלפי הרמטכ"ל. לשאלה מוסרית מובהקת זו מתפרץ המישפטן קוקס בסיגנון פסקני וחד: "כאשר בית-הדין הצבאי יושב על המדוכה בעירעור וממצה כל נימוק אפשרי לקולא, כדי להפחית בעונש מ-12 שנות מאסר ל-8 שנות מאסר, הרי על פי כל הגיון ומידה, העונש סביר והולם את חומרת ה"עבירה". שימו לב לסיגנון: "על פי כל הגיון ומידה". אין הגיון אחר ולא ייתכנו שיקולים אחרים... כה פסק המישפטן קוקס. אבל קוקס יודע, שיש לרמטכ"ל סמכות חוקית לשקול את העונש. מכיוון ששיקול דעתו הפסקני של קוקס קבע נחרצות ש-8 השנים שחרף בית-הדין הן העונש המתאים, "על פי כל הגיון ומידה", הרי שבהל פיו שלל כבר את זכות הרמטכ"ל להפעיל שיקול דעת אחר. אם אכן היה לרמטכ"ל שיקול דעת שונה, יש בכך, לדברי קוקס, "טעם לפגם ומקור לתמיהות".

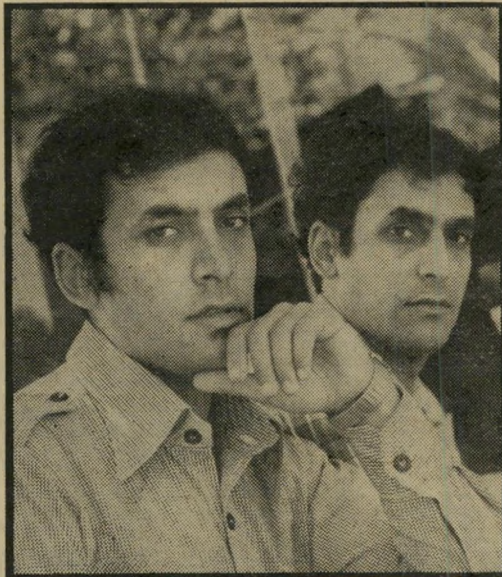
שאלתנו פשוטה: האם בשלילתו של קוקס את זכות-הרמטכ"ל להפעיל שיקול דעת נוסף, אין משום פגיעה בסמכות שיפוטית? האם בכך אין, "טעם לפגם ומקור לתמיהות" מצידו של המישפטן צעיר? איננו מישפטנים ולא התיימרנו להציג עצמנו ככאלה. הצגנו שאלה באשר למוסר הכפול של פרופ' אורבך וחבריו. שאלה זו טרם זכתה לענה. יתר על כן: עולה שוב שאלת המוסר הכפול - והפעם של קוקס: כמישפטן הוא מכבד רשות שיפוטית אחת ומביע הסתייגות מסמכות שיפוטית אחרת.

(ב) טענה אחרת שהשתלבה במסכת טיעונו ה"מרכזי היתה - התנערותם של מבקרי הרמטכ"ל מ"עיסוק כלשהו בנושא החנינה בכלל. שאלנו: "אם אתם כל כך להוטים אחרי מוחלטותם של פסקי-הדין ה"מישפטיים, מן הדין היה שתאיבקו נגד רעיון החנינה בכלל". שאלה זו מוחרפת בעקבות עמדת-קוקס, ה"מקבל פסק-דין של בית-דין לעירעורים כסופי", "על-פי כל הגיון". לא שמענו את קוקס ואת שאר מבקרי הרמטכ"ל משמיעים דעתם זו, כאשר זכו רוצחים אחרים להחנינו...

(ג) במאמרנו עסקנו אכן בפרטים מישפטיים, בי הצגת ספקות על הרשעתו של פינטו. לצערנו, הבין זאת קוקס בדריחה ("פלשה" בלשונו) לתחום עיסוקו. אילו קרא דבריו היטב והבין את נקודת המוצא שלנו, היה מבין מה מוגמתנו: וגם כמי שמוסמכים במדעי הרוח והיהדות (ולא בתחום המישפט) נהייר לנו כי חריצת דין של בית-מישפט אין בה התיימרות לקבוע את העובדות שהיו לאשורן. הוא נקרא למרות לאילו גירסה הוא מאמין. יש כללי ראיות ויש שקילת עדויות וכי. אבל, ראוי שגם מישפטן כמר קוקס יבין, כי מי שמטיל ספק בפסק-דין ורואה בו, "שגגה" אינו בבחינת מופקר ודמונו ופוגע במערכת המישפטית (כדוגמא: "הארץ" בהכרזתו: "שגגה יצאה מפי השופטת". או מאבקם

של אישי ציבור כנגד גורדינו הסופי של ברנס. אפשר גם להביא מיקרים של גורדין מוטעה, כמו "פרשת טוביאנסקי". ותקצר היריעה.

(ד) ואלה הספקות שהעלינו: הזכרנו העובדה שפינטו הורשע באשמת רצח על-פי עדות-יחיד של קצין, שהעיד, כי הנאשם סיפר לו על הרצח. גם אם איננו מישפטנים, אנו מבינים כי מדובר בהרשעה על-

פי הודאה, כביכול, שלא בין כותלי בית-המישפט. וזו הודאה שאינה נתמכת בסיוע כלשהוא...

(ה) הצגנו את העובדה שפינטו הורשע על-פי עדות יחיד של "קצין קנאי בעל עבר מפוקפק". לקוקס נר"אית עמדה זו כ"הטלת רפש" באותו קצין צנחנים. הבה נגיש: גירסת פינטו בדבר יחסי האיבה והתחרות בינו לבין אותו הקצין היא האמת שלו. נתאר לעצמנו סיטואציה היפותטית: יריב של הקצין של קוקס קינא בו וידע על באר, שאלה הוטלו גוויות כפחות של

ציבור חרבותי צריך להוקיע את האלימות המילולית

כפריים. כאשר שמע אותו יריב מפי הקצין קוקס על מיקרה של שני לבנונים שהרג מתוך הגנה-עצמית, חשב לעצמו שאפשר לטפול עליו את רצח הכפריים. הולך אותו יריב ומספר למפקדיו, כי שמע מן הקצין קוקס כי רצח, חנק והטיל גוויות לבאר. והקושיה: במיקרה שבו ההאשמה מבוססת רק על עדות שמיעה עקיפה של קצין קנאי, שנזכר בדברים מאוחר, מדוע אין זה לגיטימי להטיל ספק בהרשעה שכזאת? ...האם הטלת רפש בסגן פינטו (גם הוא קצין צנחנים) מותרת ובחברו אסורה? האם אין זה צד נוסף של שאלת המוסר הכפול?

(ו) הצגנו גם את העובדה שפינטו נאשם כי עשה

המעשה יחד עם שניים מחבריו, שעה שההרשעה היא כלפיו בלבד (נאשם אחד זוכה, והאחר כלל לא הועמד לדין). האם אפשר שהוא נותר לבדו והצלח לחנוק ארבעה אנשים? בעינינו זה לא סביר.

(ז) ולעניין ההבדל בין מערכת המישפט הצבאית המחמירה, למערכת המישפט האזרחית המקילה: כתבנו זאת בעיקבות מאמר של מישפטן בשם דניאל הופר ב"מעריב" (28.9.79). בעיקבות זאת, פירסם פרופ' פלר ב"מעריב" (12.10) מיכתב-גלוי לנשיא בית-המישפט העליון, לשר-הביטחון, לשר-המישפט, לפרופ' יצחק זמיר. במיכתבו מבקשם פלר להפריך האשמה זו. איש מהם טרם עשה כן.

אנו מקווים שהעלאה חוזרת של שאלה נוקבת זו על-ידינו, מעל דפי "העולם הזה", תעיר את מכותבו של פרופ' פלר להשיב מענה לשאלה מהותית וחשובה זו. באותו עניין: הופר סבור כי בית-מישפט אזרחי עשוי היה לזכות את פינטו כליל (בבית-הדין הצבאי גרמו, "נסיבות הספק" רק להקלה בעונש).

(ח) ולעניין מכונת האמת: במאמרנו המקורי קי"רנו בין מיקרה-פינטו לבין פרשת הרס"ל שהזין את המחשב הזה"לי בכינוי גנאי לרמטכ"ל (לצערנו, דווקא עניינו של הרס"ל קוצץ, אולי משום שנראה לעורך "העולם הזה" כבלתי-חשוב). הקישור שעשינו היה נחוץ: לדברי אותו רס"ל, סירובו להיבדק בפוליגרף גם להרשעתו.

(ט) במיכתבנו לפרופ' אורבך שאלנו: כיצד יכול היה לפנות לפינטו להודות באשמה ולוותר על ה"המתקה, שעה שפינטו טוען בעקשנות לחפותו. השאלה בעינה עומדת: האם פנייה כזו מוסרית?

(י) ומכיוון שיצאנו למאבק לא כמישפטנים אלא כאנשי-רוח, אנו רוצים לסיים בשאלה ציבורית: קוקס אינו מקבל כמובנת מאליה את השמעת קולנו בשאלה מישפטית (למרות השלכותיה הציבוריות) משום ש"איננו עורכי-דין. כך אינו נוהג כלפי פרופ' אורבך וחבריו, הקרובים לו בדעה. האם אין כאן שוב שאלה של מוסר כפול? האם גישה זו נכונה? האם אין זה מתפקידם של אזרחים המגלים מעורבות בענייני ציבור להשמיע קולם?

(יא) לכאן מתקשר סיגנונו האלים של קוקס: הוא משבץ בייטויים תוקפניים כמו: "מסכת הבלים", "חרש, שוטה וקטן", "רעיונותיהם השטחיים והרדודים" וכי'. כאשר השתמשנו בדגם של "הכל לעומת אחד" (המוכר אצל חז"ל) משוכנע קוקס, המומחה ללשון, שזהו תחביר לקוי. ומה שמחור - הוא פוסק בהכי ללה: "אינם מסוגלים לנסח מישפט פשוט מבלי להפוך את הגיונו הפנימי". בצד ביטויים תוקפניים, נוקט קוקס בשיטה אחרת של אלימות מילולית: הצגת היריב לוויכוח כקוריו קומי, כדי להמעט מערך טיעו-ניו הענייניים.

ידענותו המישפטית מקנה לו, מן הסתם, סמכות גם בענייני לשון, שירה וגם בענייני היסטוריה. את השוואת פינטו לזרייפוס הוא מכנה, "בורות היסטורית אלמנטרית" (לכל בר-בינה היה ברור, שהכוונה היתה לסיטואציה שבה קצין מורשע בשל עדות של קצין קנאי). אולי תמיהה אותו לדעת שכינו בשני פרטים ספרותיים, ושהסופר א.ב. יהושע היה זה שהמליץ על קבלתנו לאגודת הסופרים העבריים...

נראה לנו שציבור תרבותי, הרוצה בהמשך קיומם של חופש הדיבור והדעה, צריך להוקיע אלימות מילוי לית מסוג זה. הבה נישמר כולנו מן הגישה האומרת: זו דעת - ואנו מקבל רק אותה. נכבד-נא את יריבינו ונשמור על טוהר הוויכוח, בדיוק כפי שאנו רוצים בטוהר הנשק.

הרצל ובלפור חקק, ירושלים